

امروز قراره آخرین سری از پست های مقدمات کلیدی رو با با هم یاد بگیریم و به اتمام برسونیم ...

بحث کلیدی و فوق العاده مهم امروز ، در مورد جامد و مشتق بودن کلماته ؛ یعنی یک اسم از نظر حروف سادست یا این که ریشه داره.

اسم ها (دقت کنید نوشته اسم ها ، نه فعل ها ؛ بحث فعل ها جداست ؛ بعدا دربارش صحبت می کنیم) در عربی با توجه به وزنشون به دو دسته کلی تقسیم میشن : ۱- جامد ۲- مشتق

جامد و مشتق

(۱) جامد

اسمی که از کلمه ی دیگری گرفته نشده باشه ، جامده. مثل : بیت ، آسد ، عَنب

جامد دو نوع است :

الف - جامد مصدری < اسمی که میشه از اون مشتق ساخت. یعنی به عبارت دیگه ، یه ریشه ای توی این اسم ها وجود داره که از طریق اون ریشه و حروف اصلی ، می تونیم مشتق بسازیم. مثلا : علم ، کتاب ، تحکیم

(الان برای مثال با علم که جامد مصدریه ، میشه این مشتق ها رو ساخت : معلّم ، علامه ، علیم و ...)

ب - جامد غیر مصدری < اسمی که نمیشه از اون مشتق ساخت. یعنی هیچ ریشه ای در اون ها وجود نداره. مثلا : قلم ، امّ ، جدار

(۲) مشتق

مشتق اسمیه که داری ریشه است و بر یک ذات و معنای وصفی دلالت می کنه. مثلا : عالم ، مقدور ، کذاب

مشتق بر ۸ قسمه که توضیحشون رو در زیر میاریم ؛

۱ - اسم فاعل : به معنای کننده کار. اسم فاعل یا از فعل های ثلاثی مجرد ساخته میشه یا از فعل های ثلاثی مزید.

اسم فاعل از ثلاثی مجرد < بر وزن «فاعل» ساخته میشه.

مثال : اسم فاعل از يَخْلُقُ = خَالِقٌ , اسم فاعل از يَقْتُلُ = قَاتِلٌ

اسم فاعل از ثلاثی مزید < جایگزین کردن « مَ » به جای حرف اول فعل مضارع + کسره دادن به حرف یکی مونده به آخر.

مثال : اسم فاعل از يُدْرَسُ = مُدْرَسٌ , اسم فاعل از يَسْتَكْبِرُ = مُسْتَكْبِرٌ

۲ - اسم مفعول : کسی یا چیزی که کاری روی آن انجام شده. اسم مفعول یا از فعل های ثلاثی مجرد ساخته میشه یا از فعل های ثلاثی مزید.

اسم مفعول از ثلاثی مجرد < بر وزن «مفعول» ساخته میشه.

مثال : اسم مفعول از يَكْتُبُ = مَكْتُوبٌ , اسم مفعول از يَعْبُدُ = مَعْبُودٌ

اسم مفعول از ثلاثی مزید < جایگزین کردن « مَ » به جای حرف اول فعل مضارع + فتحه دادن به حرف یکی مونده به آخر

مثال : اسم مفعول از يَقْدَرُ = مُقَدَّرٌ , اسم مفعول از يَسْتَضَعِفُ = مُسْتَضَعَفٌ

نکته !

برای ساختن اسم فاعل و اسم مفعول در حالت ثلاثی مزید ، از اولین صیغه فعل مضارع استفاده میشه.

۳ و ۴ - اسم زمان و مکان : به یک زمان یا مکانی اشاره میکنه. اسم زمان و مکان یا از فعل های ثلاثی مجرد ساخته میشه یا از فعل های ثلاثی مزید. البته از ثلاثی مجرد بیش تر کاربرد داره.

اسم زمان و مکان از ثلاثی مجرد < بر وزن مَفْعِلٌ و مَفْعَلٌ

مثال : مَغْرِبٌ (محل یا زمان غروب) , مَشْهَدٌ (محل یا زمان شهادت) , مَسْجِدٌ (محل یا زمان سجده)

اسم زمان و مکان از ثلاثی مزید < دقیقا مانند فرمول اسم مفعول از فعل ثلاثی مزید

مثال : مستخرج (زمان یا مکان استخراج) , مجتمع (زمان یا مکان جمع شدن)

نکته!

پس اسم مفعول از ثلاثی مزید هم معنای اسم مفعول می‌دهد ، هم معنای اسم زمان و مکان
مستخرج : خارج شده ، محل استخراج ، زمان استخراج

---

۵ - اسم تفضیل : اسمی که بر برتری چیزی یا کسی دلالت می‌کند. اسم تفضیل یا از فعل های ثلاثی مجرد ساخته می‌شود یا از فعل های ثلاثی مزید.

اسم تفضیل از ثلاثی مجرد < مذکر بر وزن «أفعل» ؛ مؤنث بر وزن «فُعلی» (بخوانید فُعلا)

مثال : اسم تفضیل از یَعْلَمُ : یَحْسِنُ = أَحْسَنُ و حُسْنی (نیکوتر) ، اسم تفضیل از یَعْظُمُ : أَعْظَمُ و عَظْمی (بزرگ تر)

اسم تفضیل از ثلاثی مزید < أَشَدُّ + مصدر (و رنگ ها و عیب ها)

مثال : اسم تفضیل از یَجْتهد = أَشَدُّ اجْتِهَاداً (کوشا تر) ،

اسم تفضیل از حَمَاقه = أَشَدُّ حَمَاقَةً (احمق تر) ،

اسم تفضیل از بِيَاض = أَشَدُّ بِيَاضاً (سفید تر)

---

۶ - صفت مشبیه : بیانگر وجود یک صفت ثابت در کسی یا چیزی. صفت مشبیه بر وزن های زیر می آید.

فَعِيل < شریف ، عجیب ، حکیم

فَعُول < قَطور ، فَکور ، وُدود

فَعِل < خَشِن ، فَرِح ، كَسِل

فَعْل < صَعْب ، سَهْل ، عَبْد

فَعْلان < عَطشان ، رحمان ، كَسلان

نکته !

وزن های بالا پرکاربردترین وزن های صفت مشببه هستند ؛ البته صفت مشببه فقط در وزن های بالا خلاصه نمیشه ؛ صفت مشببه وزن های دیگری هم داره مثلاً: فُعْلان (عریان) ، فُعْال (شجاع) ، فَعْل (حَسَن) ، فَيَعِل (سَيِّد)

۷ - اسم مبالغه : اسمی که بر کثرت یک چیزی دلالت داره. اسم مبالغه بر وزن های زیر میاد.

فَعِيل < قَدِير ، عَلِيم ، رَحِيم

فَعُول < صَبُور ، غَفُور ، حَسُود

فَعِيل < فَهْم ، أَمِن

فَعَال و فَعَالَةٌ < غَفَار ، كَذَّاب ، عَلَّامَةٌ

نکته !

اسم مبالغه ، علاوه بر وزن های بالا که پرکاربردترین وزن های اسم مبالغه اند ، وزن های دیگری هم داره مثل : فُعُول (قُدُوس) ، فَعِيل (قَدِيس) ، فَيَعُول (قَيُوم) ، مِفْعِيل (مَسْكِين)

نکته بسیار مهم !!!

همون طور که در بالا دیدید ، اسم مبالغه و صفت مشببه ، در ۳ تا وزن با هم مشترکند ؛ چگونه میشه نوع مشتق کلمه ای رو که بر این وزن هاست ، تشخیص داد ؟ یعنی از کجا بفهمیم این کلمه ، صفت مشببه است یا اسم مبالغه ؟

برای این کار ، از اون کلمه یک اسم فاعل از ثلاثی مجرد می سازیم ؛ اگر اسم فاعل ساخته شده با کلمه اول هم معنی بود ، میشه اسم مبالغه ؛ ولی اگر هم معنی نبودند ، اون کلمه میشه صفت مشببه.

سؤال : کلمه «خُدوم» ، اسم مبالغه است یا صفت مشببه ؟

جواب : ابتدا از «خَدَم» اسم فاعل می سازیم --> خادم ؛ خادم و خدوم هر دو ، هم معنی هستند ؛ پس خدوم ، اسم مبالغه است و به معنی «بسیار خدمت گزار» است.

۸ - اسم آلت : اسمی که بر ابزار و وسیله انجام کاری دلالت می‌کنه و فقط بر ۳ وزن میاد.

مِفْعَل < مِقْبَض (دستگیره)

مِفْعَلَةٌ < مِطْرَقَةٌ (چکش)

مِفْعَال - < مِفْتاح (کلید)

متفاوت ترین وبلاگ آموزش عربی arabisalam.blog.ir

عربی
سلام